

Georg Orwell (suom Raija Mattila): Vuonna 1984

Koti (<https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/>)

/ Georg Orwell (suom Raija Mattila): Vuonna 1984 (<https://www.maailmankirjat.ma-pe.net:443/georg-orwell-vuonna-1984/>)

Georg Orwell (suom Raija Mattila): Vuonna 1984

RISTO NIEMI-PYNTTÄRI

Vuonna 1984, Georg Orwellin klassikkoromaani, Raija Mattilan (1999) kääntämä teos on saatavissa uutena painoksena.

Isoveli on valtansa sementoinut diktaattori. Hän on henkilökultti, joka vaikuttaa kaikkialla, vallan henkilöitymä ja manipuloitu valokuva. Hän on näkymätön hallitsija Georg Orwellin klassikossa. Näkyvää on vain puolueen masinoima henkilökultti. Retusoitu johtajan kuva näkyy kaikkialla, ja puolue toistaa slogania: "Isoveli valvoo".

Isoveljestä on tullut 1984-romaanin tunnetuin symboli. Nykyään se merkitsee hallitusvallan kontrollipolitiikkaa, yksilönvapauden ja ihmisoikeuksien kaventamista. Kansalle tämä kaikki esitetään välttämättöminä uudistuksina, jotka aikaa myöten ovat kansan parhaaksi.

Vähemmän tunnettua on se romanin dynamiikka, miten rakkauden tunteet suunnataan Isoveljeen. Puolueen jäsenten avioliitot eivät romaanissa saa perustua rakkaudelle. Seksissä ei saa olla rakkautta, vaan sitä harrastetaan mieluiten prostituoitujen avulla. Isoveljen ihailu, jatkuva autoritaarinen ja huolehtiva kontolli suosivat masokistista rakkautta johtajaa kohtaan.

Onko Orwellin kuvaama Isoveli ylivoimaisuudessaan jotenkin lempeä ja luotettava? Tarinan edetessä tämän näkymättömän hallitsijan edustaja, O'Brian kiehtoo ja kiduttaa myös lukijaa – varsinkin päähenkilön fiksaation kautta. Isoveli on kätkeyty tarinaan, mutta hän tuntuu olevan läsnä O'Brianin välityksellä.

Rakkausministeriön aivopesu ja kidutus sekä O'Brian hallitsevat romaanin loppuvaihetta. Tämä ministeriö on siis omistautunut täsmälleen päinvastaiselle, kuin mihin nimi viittaa. Rakkausministeriö organisoi "ajatusrikolisten" systemaattista aivopesua. Eräänlaista eheytyshoitoa, sitä mikä murentaa persoonallisuuden.

Romaanin alkusivuilla on enteellinen kohtaaminen, kun lapsivakoojiin kuuluvat veli ja sisko ovat jo oppimassa vaadittavaa asennetta. He hyökkäävät leikkiasein Winstonin kimppuun, huutaen:

”Sinä olet petturi!” – vintiö kiljui ”Sinä olet ajatusrikollinen! Sinä olet euraasialainen vakooja ! Minä ammun sinut, minä haihdutan sinut, minä lähesän sinut suolakaivoksiin!” (34).

Orwellin teos julkaistiin vuonna 1949, kun kameravalvonnan ja salakuuntelun mahdollisuudet oli juuri löydetty. Nykyään Isoveli tuottaa jo reality viihdettä Big Brother -sarjassa. Ja varsinainen digitaalisen ajan kameravalvonta, älylaitteiden kamerat ja mikrofonit tarjoavat jo moninkertaiset mahdollisuudet valvoa ihmisiä.

Koko kansaa ei 1949 aikoihin ollut mahdollista salakuunnella. Siksi puolue huolehti siitä, että kansaa ei tarvinnutkaan vakoilla – viina, porno ja isänmaallisuus pitivät köyhän kansan – eli ”prolen” – aisoissa.

Romaanissa Oceanian valtio näyttää käyvän jatkuvaa sotaa. Se lienee valetta, jonka tehtävänä on oikeuttaa vihaa lietsova sotapropaganda ja ”prolen” elinolojen kurjistuminen.

Kuvaavaa on, että Orwellin 1984 on pitkään ollut Venäjällä kielletty kirja, silti viranomaiset takavarikoivat teosta jatkuvasti. Vuonna 2022 myös Valko-Venäjällä aloitettiin ratsiat kirjakauppoihin ja Orwellin romaania löytyi – kuten muitakin kiellettyjä kirjoja.

”Totuusministeriö” on romaanissa valtava toimistokompleksi, joka hallinnoi totuutta. Historiallisten faktojen jatkuva uudestaan kirjoittaminen on eräs ministeriön toimiala. Arkisto-osastolla sensuroidaan kansallista muistia – eli pyyhitään kirjoitetusta sanasta pois ei-toivotut henkilöt ja tapahtumat. Päähenkilö Winston on siellä töissä, hän päivittää vanhoja *Times* -lehtiä.

”Menneisyyttä ajanmukaistettiin päivästä päivään, miltei minuutista toiseen. Näin jokainen puolueen esittämä ennuste voitiin dokumentaarisesti todistaa paikkansapitäväksi ... Historia oli pelkkä palimpsesti, joka pyyhittiin puhtaaksi ja täytettiin uudella kirjoituksella aina tarpeen mukaan” (52-53.)

Winston muistaa itse lähes kaiken sen, mitä pyyhkii pois julkisesta muistista. Myöhemmin ilmenee, että juuri se on hänen ”ajatusrikoksensa”.

Winston olisi päässyt vähemmällä kidutuksella, jos olisi elänyt vain päivä kerrallaan, muistamatta menneitä asioita. Kun suklaapatukka on pienentynyt, kun elintarvikkeiden raaka-aineet vaihdetaan heikompiin, Winston muuttaa uutiset, eikä tietoja näitä tietoja saa mistään. Suklaapatukka ei pienene ja ruuan koostumus on aina paras mahdollinen. Kukaan ei voi todistaa ruokatarvikkeiden heikenneen, vaikka kaikki tietävät sen. Tietenkään Winston ei tee itse päätöksiä, hän noudattaa vain käskyjä. Kirjallisiin dokumentteihin tehdään ne korjaukset, joita työlistassa on.

Totuusministeriö kehittää median käyttöön sopivaa "uudiskieltä" (Newspeak). Orwellin legendaarinen kielikritiikki on yhä ajankohtainen.

Tunnettua on, että tämä kieli kääntää negatiivisia asioita positiivisiksi. Jos sairaala on negatiivinen, jos terveyskeskus on positiivinen, samoin hyvinvointialueet.

Romaanista löytyy nykyäänkin käypä ehdotus: kyseessä on "yltäkylläisyysministeriö" joka vastaa talouskurista.

Uudiskielen periaatteet tulevat esiin, kun Winston keskustelee älykkään ja puolueuskollisen Symen kanssa. Tämä laatii autorisoitua Newspeak - sanakirjaa – ja uskoo, että englannin kieltä puhdistamalla saadaan aikaan täydellinen kielisysteemi.

"Me annamme kielelle sen lopullisen muodon – muodon, joka sillä on kun kukaan ei puhu mitään muuta. Kun kieli on valmis, ihmisten – sinunkin – on pakko opetella se uudestaan alusta alkaen. Sinä luulet tietysti, että me pääasiassa vain keksimme uusia sanoja. Ei sinne päinkään! Me hävitämme sanoja – kymmeniä ja satoja päivässä. Me kuorimme kielestä esiin sen ytimen." (65)

Tällä tavalla Orwellin hahmottama uudiskieli tekee ajattelusta vaikeaa jos ei mahdotonta. Tosin uudiskielen julkilausuttu tavoite on ajattelun selkeyttäminen. Siten pyritään tekemään "ajatusrikokset" mahdottomiksi, siksi kielestä on poistettu kaikki ei-toivotut sanat.

Winstonin oma tie "ajatusrikolliseksi" alkaa taipumuksesta kirjoittaa, hän pitää salaista muistikirjaa. Alkuperäinen syy oli viaton, divarista löytynyt tyhjä kirja. Winsdon alkoi raapustella siihen. Kirjoittamisen myötä hän opetteli muistamaan asioita.

Winston oli harmiton niin kauan kuin eli omissa oloissaan. Vasta kun hän tapasi nuoren Julian ja heittäytyi intohimoiseen suhteeseen, hän myös radikalisoitui.

Samoin Julia radikalisoitui. Aiemmin hän pelkästään vihasi Isoveljeä, pyrkimättä sen kummempaan kuin kaksoiselämään: seksiin ja viattomuuteen. Julia oli puolueen jäsen ja aktiivinen "Nuorison seksinvastaisuusliitossa". Sen merkinä hänellä oli uumillaan punainen vyö, jonka hän iloisesti riisui Winstonin tavatessaan. Julia oli huomannut, että seksi vähentää harhaluuloja puoluetta kohtaan:

"Kun ihminen rakastelee, hän kuluttaa siihen energiaa ja on jälkeenpäin tyytyväinen ja hitot välittää mistään. Sellaista olotilaa ne eivät voi sietää. Ne tahtovat että ihminen koko ajan puhkuu energiaa. Kaikki tämä marssiminen ja hurraaminen ja lippujen liehutus, se on pelkkää tärvaantynyttä seksiä." (160)

Samalla kun Julian ja Winstonin suhde kehittyi rakkaudeksi, he päättivät ryhtyä yhdessä Isoveljen vastaisiin sabotaaseihin. He päättivät uskoa asiansa miehelle, jonka Winston arveli kuuluvan Isovenjen vastaiseen Veljeskuntaan. Siitä ei seuranut mitään hyvää.

Vuonna 1984 on klassikkoromaani, siksi juonta ei kannata pantata, sen sijaan lukija voi keskittyä teoksen herättämiin kysymyksiin. Keskeinen hahmo onkin tämä O'Brien, petollinen ystävä ja ystävällinen kiduttaja. Hän käyttäytyy kuin isovelji Winstonia kohtaan. Mies tuntuu arvostavan Winstonia, keskustelut olivat antoisia ja niihin tuli luottavainen sävy – kuin veljesten keskustelussa.

Myöhemmin kun O'Brienista onkin tullut Winstonin henkilökohtainen kiduttaja, hän jakaa kipushokkeja ja jatkaa Winstonin kanssa keskustelua todellisuuden objektiivisuudesta ja muistin luotettavuudesta. Winston kärsii hirvittäviä tuskia. Hänellä ei ole enää mitään menetettävää, niinpä hän

puolustaa sitkeästi todellisuudentajuista maailmaa. Tästä muodostuu romaanin loppuosan suuri yhteenotto: O'Brienin aivopesu ja älyllinen nihilismi vastaan Winstonin eettinen realismi.

Georg Orwellin *Vuonna 1984* asettuu järkyttävän osuvasti totalitarismin jälkeiseen maailmaan. Hitlerin ja Stalinin militaristinen totalitaria olivat syntyvaiheita jollekin uudelle julmuudelle ja aivopesulle. Sitä voisi sanoa valtioterrorismiksi.

George Orwell: *Vuonna 1984*. Suom. Raija Mattila, 1999, uusi painos 2024.

Risto Niemi-Pynttäri on kirjoittamisen ja kirjallisuuden dosentti Jyväskylän yliöstosta.

« Previous:

Victor Dixen (suom Taina Helkamo):
Pimeyden hovi (<https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/victor-dixen-pimeyden-hovi/>)

Next:»

Patrick Modiano (suom Lotta Toivanen):
Chevreusen vuodet
(<https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/patrick-modiano-chevreusen-vuodet/>)

admin

Vastaa

Viesti

Lähetä viesti

This site uses Akismet to reduce spam. [Learn how your comment data is processed \(https://akismet.com/privacy/\)](https://akismet.com/privacy/).

Spefi -romaaneja (Tomi Sirviö)

Bram Stoker: Draculan vieras ja muita kauhukertomuksia (<https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/bram-stoker-draculan-vieras-ja-muita-kauhukertomuksia/>)

Proudly powered by WordPress (<https://wordpress.org>) | Theme: Content (<https://spicethemes.com>) by
SpiceThemes
